

http://www.fn.hu/tudomany/20091119/tragedia_hozza_ki_gyuloletet/

Tragédia hozza ki a gyűlöletet

Takács Róbert

2009. november 20. 06:30

Magyarországon még csak két éve ismerjük az utcai erőszakot. Franciaországban évente 28 ezer autót gyűjtanak fel. A gyarmati bevándorlók gyermekei nehezen illeszkednek be – a Gyűlölet című film és tanulságai az Anno Filmklub műsorán.

A magyar származású francia filmrendező, Matthieu Kassowitz Gyűlölet című filmje után a közönség Márton László közíróval vitatta meg a bevándorláshoz köthető nyugat-európai társadalmi feszültségek problematikáját.

Magyarország hosszú idő után 2006 őszén tapasztalhatta meg, milyen az, amikor az indulatok feltörnek, és a dühödt tömeg az utcán összecsap a rendvédelmi alakulatokkal. A megrázó filmkockák között szerepelt a Magyar Televízió épülete előtti lángoló autók képe. Franciaországban kis túlzással ez az eset mindennapos: évente átlagosan 28 ezer gépkocsit gyűjtanak fel a területét és népességét tekintve is mintegy hat Magyarországot kitevő országban.

Repülnek a Molotov-koktélok

Az utóbbi években – méreteiknél fogva – a 2005. október végi-novemberi zavargások kapták a legnagyobb médiafigyelmet. Ekkor egy időben 250-nél több helyen zajlottak összecsapások, közel háromezer embert tartóztattak le, és az események egy halálos áldozatot is követeltek. A gyújtópont két tízéves fiatal halála volt: a Párizs külvárosában focizó mali és tunéziai származású fiúk egy rendőri igazoltatás elől menekültek egy trafóházba, ahol halálos áramütés érte őket. Ez volt a szikra, de a feszültség állandó.

TOLERANCIA ÉVAD

Új, a Magyar Antirasszista Alapítvánnyal közös sorozatot indított a Politikatörténeti Alapítvány [Anno Filmklubja](#) november 18-án este. A Tolerancia Évad keretében vetített filmek és az utánuk követő beszélgetések a többség és kisebbség együttélésének és konfliktusainak mind hazai mind nemzetközi vonatkozásaiban igencsak aktuális kérdéseit járják körül.

Idén augusztusban Párizs egyik külvárosában egy 18 éves pizzafutár, októberben egy Dél-Franciaországban élő marokkói származású fiatal halála nyomán repültek a Molotov-koktélok. Mindketten rendőri igazoltatás elől menekülve szenvedtek balesetet. Az utcai harcok szereplőit a híradásokban sok néven nevezik: lázadók, zavargók, huligánok, csőcselék, a külvárosok népe, dühödt fiatalok. Ahhoz, hogy megértsük kik ők, és miért tör ki elégedetlenségük újra és újra ilyen szélsőséges formában, Márton László szerint egy-két generációt vissza kell lépünk a történelemben.

Majmok mellett, állatkertben mutogatták

A 20. század kezdetén Franciaország rendelkezett az angol mellett a világ legnagyobb gyarmatbirodalmával, amelynek legjelentősebb területei Afrikában és Dél-Kelet Ázsiában feküdtek. A francia gyarmatosítást különösen jellemezte az a szemlélet, hogy a nagyhatalmi terjeszkedés és anyagi haszonszerzés mellett civilizációs missziót is teljesítenek, azaz elviszik az európai kultúra és igazgatás áldásait a „barbár népekhez”. A gyarmatosító fehér ember egy évszázaddal korábbi gondolkodását jól mutatja, hogy a civilizált Észak több központjában is állatkertben mutogatták az Afrikából hozott feketéket a nagyérdeműnek.

A milleneumi ünneppsorozat alkalmával 250 nyugat-afrikai feketét Budapest népe is megcsodálhatott. Ota Bengát, a bronxi állatkert csimpánzok mellé telepített pigmeusát előszeretettel látogatták egyháziak is, mert a darwini fajelmélet meggyőző bizonyítékát látták benne, és míg a 18. századig arról folytak tudományos és teológiai viták, hogy

van-e az „asszonyállatnak” lelke, 1900 táján ez a dilemma a más rasszhoz tartozókkal kapcsolatban éppúgy felmerült.

Szegénynegyedek alakultak ki

Az 1945 előtt még a világ területének egyharmadát kitevő gyarmatbirodalmak a II. világháború után bomlásnak indultak. Franciaország nehezen adta fel Európán kívüli birtokait, Indokínából és Algériából is elhúzódó háború után volt kénytelen kivonulni. Algéria azért volt különösen fájó a franciák számára, mert arra Franciaország szerves részeként, tengeren túli megyéjeként tekintettek.

Miután Algéria kivívta függetlenségét az ottani lakosság mintegy egytizede, egymillió arab költözött át Franciaországba: kisebb részük a francia uralom pártján állt, és 100-150 ezren voltak olyanok is, akik a francia hadseregben harcoltak. Ám a nagy többség munkalehetőséget keresve hagyta el hazáját.

Nekik – és a más gyarmati területekről, így a hatvanas években felszabaduló fekete-afrikai országokból érkezőknek – elsősorban az autóipar kínált megélhetést. Az állam vállalta a betelepüléssel járó lakásépítést, míg az elsősorban baloldali vezetésű önkormányzatok igyekeztek – nagyvárosok körüli vörös gyűrűkben – külvárosi telkeket biztosítani az építkezésekhez.

Az így létrejövő lakótelepek, a szegényes infrastruktúra, a beilleszkedés nehézségei mintegy két évtizeddel később, a második generáció felcseperedésével váltak nyilvánvalóvá. Ez a nemzedék jórészt már Franciaországban nőtt fel, de igazán szervesen sehova sem tartozik, az iskolát elvégezi, de franciául sokuk nem jól beszél. Lakóhelyükön alig akad szervezett szabadidős, szórakozási lehetőség.

Franciává az egyén válik

A „Gyűlölet” egy ilyen külvárosi telepen élő három fiatal tipikusnak induló, de tragédiával végződő hétköznapiján keresztül tekinthetünk bele a kilátástalanság, a munkanélküliség, a gyökértelenség, az identitás-zavar problémáival küszködő réteg életébe. A francia alapvetően toleráns nép, ám megvannak a befogadásnak a nemzeteszmében gyökerező sajátosságai, mutatott rá Márton László.

A nagy francia forradalom óta a bal- és jobboldal egységes a tekintetben, hogy a nemzethez tartozást a francia nyelv és kultúra elfogadása szentesíti. Ennek a beállítódásnak a másik vetülete viszont az, hogy etnikai kisebbségeket „nem tűrnek”, ami a hagyományápolást nem tiltja, ám elutasítja a kollektív kisebbségi jogok létét.

Franciává az egyén válik. Ma minden negyedik francia állampolgárnak legalább az egyik nagyszülője külföldről származik, és a lakosság felének született külföldön valamelyik dédszüloje. A bevándorlásnak köszönhetően a 64 milliós Franciaország a 21. század közepére előreláthatóan az EU legnépesebb állama lesz mintegy 75 milliós lakossággal. A legtöbben a közeli Észak-Afrikából érkeznek, ezzel egyben a muszlimok aránya is növekszik, jelenleg 5-10 százalékosra tehető.

Idegenellenesség

Ez egyben vallási feszültségek forrása is: az iskolákban, egyéb közintézményekben ma is tiltottak a feltűnő vallásos kellékek (a fátyol, a kipa és a tízcentis kereszt a nyakban egyaránt), míg a burka, az egész testet beborító lepel nyilvános viselet ellen törvényi szabályozás van készülőben. Ezt a muszlim nők többsége is elfogadja, az asszimiláció számukra legtöbbször egyben emancipációt is jelent.

A franciaországi – és általában a nyugat-európai – szélsőjobboldal fő témája is az idegenellenesség. Jean-Marie Le Pen pártja, a Nemzeti Front különösen a kilencvenes években és az évtized elején tudott jelentős szerepet játszani a francia belpolitikában. Igaz, a kizárólag az egyéni körzeteket ismerő francia választási rendszer sajátosságai miatt az 1997-es majdnem 15 százalékos eredmény ellenére is csak egyetlen képviselőt juttathatott a párt a nemzetgyűlésbe. Nagyobb feltűnést keltett, mikor 2002-ben Le Pen bejutott az elnökválasztás második körébe, igaz ott nem volt esélye Jacques Chirac-kal szemben.

A párt olyan kérdéseket tematizál, mint az igazolvány nélküli külföldi állampolgárok kitelepítése, illetve a részükre nyújtott szociális szolgáltatások megkurtítása.

Franciaországban ugyanakkor törvény van érvényben a rasszista beszéd (az 1972-es ún. Pleven-törvény) és a holokauszt tagadása ellen (az 1992-es Gayssot-törvény) is. Előbbi alapján 1997-ben 88 ítéletet hoztak, a büntetések a rasszista agitáció súlyától függően 10.000 frank pénzbírságtól két hónap szabadságvesztésig terjedtek.

Megoldás: a közös siker

Magyarország szempontjából is érdekes lehet, milyen megoldásokat talált a francia politika az integráció bevándorlók számára is elfogadható módozatainak előmozdítására. Az egyik legfontosabb kérdés, hogy legyen érezhető társadalmi mobilitás. Ne csak a sport – elsősorban a labdarúgás és a bokszt – kínáljon kitörési lehetőséget a külvárosi gettókból. Igaz, a labdarúgás pozitív hatását az 1998-as vb-győzelem a figyelem középpontjába állította.

A nyolcvanas évek ikonjai közül Jean-Pierre Papint elvált szülők gyermekeként nagyszülei nevelték a belga határhoz közeli Valenciennes városában, míg Michel Platini apja egy észak-olaszországi származású kisvárosi építőmunkás volt.

Az ezredforduló csillaga Zinedine Zidane algériai berber bevándorlók ötödik, legfiatalabb gyermeke, aki La Castellane egyik külvárosi lakótelepén nőtt fel. Ám a döntőben játszott még a ghánai születésű Desailly, a gaudeloupe-i Thuram, az új-kaledóniai Karembeau, az örmény származású Djorkaeff és a franciaországi baszk Lizarazu.

A szabályozás nem elég

Ahogy az előadó megjegyezte, Franciaországban működik a felvonó, ám időnként elromlik. Mindennapos konfliktushelyzetek adódnak a lakások bérbeadása és a munkahelyi interjúk kapcsán. Előbbi okán több pert is folyt, mivel a tulajdonos nem volt hajlandó észak-afrikai származásúak számára kiadni a lakását.

Nemrég pedig olyan szabályozás született, miszerint a munkaadó nem ismerheti meg a jelentkező nevét, ugyanis a legtöbbször az idegen nevű pályázókat eleve kizárták az előzetes válogatás során. Persze a politika is tisztában van azzal, hogy önmagában a szabályozással semmit sem old meg, ám a pozitív diszkrimináció – még ha óhatatlanul érdekeket is sért – mindenképpen több mint a semmi.

Mindenestre a médiában, állami hivatalokban, rendőrségben feltűntek már a külvárosokban élő tömegek reprezentánsai: François Fillon jelenlegi kormányában 4-5 észak-afrikai származású miniszter és államtitkár is található. Az indulatok megfékezéséhez pedig mindenekelőtt az volna szükséges, hogy a jelenleginél is több rendőr kerüljön ki a bevándorlók soraiból, akik szót értenek a rebellis fiatalokkal.

A FOLYTATÁS

Az [Anno Filmklub Tolerancia Évadja](#) két hét múlva jelentkezik újra. December 3-án Gyöngyössi Imre és Kabai Barna Jób lázadása című 1983-ban készült filmjét tekinthetik meg a vendégek, majd Gábor György vallásfilozófus segíti a látottak továbbgondolását. A részvétel továbbra is ingyenes.